

Заяць Наталія Володимирівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ

ЗАКОННІСТЬ І ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК СУЧАСНІ ПРАВОВІ РЕАЛІЇ В УКРАЇНІ

Українська держава, яка утворилася на політичній карті світу після розвалу СРСР змогла сформувати свої основні інститути, прийняти Конституцію, але так і не змогла сформувати таку політичну еліту, яка б в своїй діяльності керувалася не старими радянськими правилами, поняттями, а законами. Слабкість демократичних традицій у 1991–1993 роках не дозволила сформувати сильну демократичну державу, яка б була орієнтована на захист прав і свобод своїх громадян. А наступні тенденції до авторитаризму та домінуванню корпоративно-олігархічних інтересів в економіці свідчать про, слабкість української державності. Досвід свідчить про те, що авторитарна та олігархічна держава не може бути сильною оскільки вона не захищає інтереси більшості населення, тільки сильна демократична держава, що має схвалення своїх громадян з основних напрямків розвитку внутрішньої та зовнішньої політики здатна служити людині та захищати її права та інтереси. І тільки в такій державі єдиним джерелом влади є народ.

Державна влада повинна усвідомити, що права людини є пріоритетом. В чому і полягає основна ідея сучасного розвитку України. Для її реалізації потрібно щоб всі суб'єкти політики керувались наступними принципами:

- верховенство закону;
- розподіл влади;
- рівність громадян;
- участь громадян в управлінні держави;
- свобода совісті та слова;
- гарантії державного захисту прав людини.

Виникає логічне питання, якщо ці всі принципи відображені в Конституції України, тоді чому ж вони не реалізуються повною мірою. Цьому є декілька причин, а саме:

По-перше, це слабкість громадянського суспільства та його основних інститутів, слабкість української демократії. І

проблема вдосконалення цих інститутів це завжди проблема громадян, а не цих інститутів. Оскільки демократія це постійна боротьба громадян за свої права, за відповідальну та ефективну державну владу.

По-друге, це нерозвиненість громадянської та особистої гідності. Варто пригадати слова Р.Леринга, той хто не відчуває, що коли порушують його права, питання полягає не тільки в об'єкті права, а в гідності особи, хто не відчуває потреби захистити себе та своє право, той є безнадійною людиною.

По-третє, слабкою стороною нашої держави є низький рівень правової культури. Як свідчить практика в більшості випадків державні службовці та посадові особи не несуть відповідальності за порушення прав та свобод громадян. Все ще діє «телефонне право», «політична доцільність», «вказівка начальника».

Не можна не бачити, що для виправлення даної ситуації заходів із виховання особи як активного суб'єкта суспільства є недостатньо. Необхідною є державна воля у застосуванні як правових, так і політичних, адміністративних, економічних методів впливу. А якщо говорити про правові форми, то перш за все потрібно використовувати акти, що дають можливість притягнути до відповідальності тих посадових осіб, які порушують Конституцію та закони України.

Таким чином, вбачається за необхідне розроблення низки законів, що покликані посилити відповідальність посадових осіб органів державної влади за порушення прав та свобод людини та забезпечити реальне верховенство Конституції України на всій території держави.

В сучасних умовах законність та дотримання прав людини тісно пов'язані між собою. Їх пов'язує особлива соціальна складова. Сьогодні у вітчизняному правознавстві переважає ідея максимально широкого визначення законності, де вона виступає як політико-правове явище, як об'єктивна соціальна потреба, що знаходить свій вираз в ідеологічному відображенні у формі правового принципу, що характеризує процес вдосконалення державно-правової форми організації суспільства та реалізації ідеї соціальної справедливості шляхом дотримання та виконання діючого законодавства. Ідеї законності та прав людини покладені в основу демократії та демократичних конституцій; політики проголошують дотримання даних цінностей незалежно

від політичного режиму – демократичного чи антидемократичного. В країні де панує режим законності державна влада завжди намагається забезпечити права людини, загальнолюдські ідеали та цінності, рівність всіх перед законом, невідоротність відповідальності за порушення норм права. І в свою чергу демократія є критерієм для перевірки законності та забезпечення прав людини. Демократія – це та межа, вихід за яку є відмовою від законності та перехід до порушення прав людини. Законність – це найважливіший прояв демократії, оскільки влада народу реалізується у встановленні та належному виконанні законів та інших правих актів. Режим законності забезпечує функціонування системи демократії, охорону прав та свобод громадян.

Законність може існувати тільки на базі демократії, суттєвими рисами якої є рівність всіх перед законом, широка участь населення у законодавчій діяльності, демократичних порядок проведення всенародних референдумів з важливих питань державного життя та прийняття законів.

В діяльності органів внутрішніх справ законність виражається, по-перше, в тому, що їх структура та компетенція визначені в законах та підзаконних нормативних актах, по-друге, в точному дотриманні співробітниками ОВС вимог та принципів права, по-третє, в суворій підзвітності правозастосовної діяльності, в четверте, в чіткій субординації актів, що видаються ОВС. Законність є показником рівня та результатом роботи правоохоронних органів.